

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Стање у женском предузетништву у Србији карактерише лошији положај жена у друштву, у сфери запошљавања, самозапошљавања, зарада и професионалног напредовања.

Према Националној стратегији за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године, жене су најбројнија рањива група на тржишту рада Републике Србије и њихови капацитети су недовољно искоришћени. У прилог наведеном говори статистика. Стопа запослености мушкараца (50,0%) је значајно виша од стопе запослености жена (35,0%). Стопа запослености жена старости 25 до 54 године је за 14 процентних поена мања у односу на стопу запослености мушкараца исте старости (56% према 70%). Стопа активности мушкараца радног узраста (15-64) такође је виша (69,9%) од стопе активности жена (53,8%). Према подацима НСЗ из 2019. године, на евиденцији незапослених лица налази се 274.709 жена или 54,7% од укупног броја незапослених лица. Посматрано према дужини тражења посла, 67,8% од укупног броја незапослених жена је дугорочно незапослено (траже посао дуже од 12 месеци), док се 54,7% незапослених жена налази у веома дугој незапослености (траже посао дуже од 2 године). Самозапослених међу мушкарцима има двоструко више него међу женама (у старосној доби од 15 до 64 године је 29% мушкараца и 14% жена), а, жене чешће од мушкараца раде у неформалној економији. Поред младих жена и жена са малом децом, на тржишту рада су у тешком положају и жене старије од 45 година које су изгубиле радно место, с обзиром на сужене могућности да нађу ново запослење. Просечна зарада мушкараца је већа од просечне зараде жена и у јавном и у приватном сектору, претежно због концентрисања женске радне снаге у слабије плаћеним секторима. Већина издржаваних лица су такође жене (57,6%).

Родни јаз у предузетништву је још увек изражен. У пословном сектору на руководећим положајима и у улози власника/власница и оснивача/оснивачица малих и средњих предузећа и даље су најчешће мушкарци (77,9%). Жене су најчешће власнице радњи (34,3%) и средњих привредних друштава (22,1%). Највећи изазови за предузетнице представљају: недостатак финансија и повољних извора финансирања за успешно започињање сопственог посла, недовољне пореске олакшице, слаби пословни контакти и недостатак информација. Жене поседују и мање некретнина регистрованих на своје име, што им отежава добијање кредита услед недостатка средстава обезбеђења. Поред тога, улазак жена у предузетништво често је условљено постојањем стереотипа.

Премда је положај младих на тржишту рада последњих година значајно побољшан у односу на претходни период, млади у РС се и даље суочавају са знатно више препрека на тржишту рада у односу на њихове вршњаке у ЕУ-28 где је стопа незапослености младих двоструко нижа, а стопа запослености младих значајно виша. Стопа запослености младих (15–24) у РС је веома ниска и износи 21,1%, што је мање за 14,3 процентних поена од стопе запослености младих у ЕУ-28 (35,4%). Побољшање положаја младих на тржишту рада у РС, више су осетили млади који имају боље квалификације, који су активнији у тражењу посла и који су мушког пола. Иако је у регистрованој незапослености смањено учешће дугорочно незапослених младих, и даље забрињава податак да скоро свака друга млада особа са евиденције НСЗ посао тражи дуже од 12 месеци, а свака трећа дуже од 24 месеца.

Стога, према препоруци из Националног акционог плана запошљавања за 2020. годину, у наредном периоду, у фокусу политике запошљавања треба да буду млади са нижим нивоима образовања, младе жене и млади који дуже траже посао. Генерално, подршка је потребна и младима са образовањем на средњем нивоу, као и онима који су високообразовани, јер одсуствовање из радног процеса доводи до губитка и застаревања знања и вештина стечених у образовном процесу.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Министарство привреде никада раније није спроводило програм подршке чији су корисници били искључиво млади предузетници и жене предузетнице.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Услов за кориснике средстава по овом програму је да раније нису користили подстицајна средства по следећим програмима подршке: Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2016. години, Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2017. години, Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2018. години, Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2019. години, Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2020. години, Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2021. години и Програм промоције предузетништва и samozapošljavanja.

5) Која промена се предлаже?

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Полазећи од постојећег стања, а следећи добру праксу и препоруке ЕУ, један од шест стратешких стубова будућег развоја у нашој земљи односи се на афирмацију женског предузетништва, предузетништва младих и социјалног предузетништва. То су економски потенцијали којима се може обезбедити додатна запосленост. При томе женско предузетништво не сме да буде сврстано у социјалну категорију друштва, већ у развојну шансу привреде Србије. Министарство привреде је у Стратегији за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године, истакло, као један од шест приоритета, управо развој женског предузетништва, предузетништва младих и социјалног предузетништва. Акценат је, превасходно, стављен на унапређење извора финансирања за жене предузетнице и младе.

Имајући у виду изнето, Министарство привреде је, Законом о буџету Републике Србије за 2021. годину, издвојило средства, у износу од 100,0 милиона РСД, за подршку женама предузетницама и младим предузетницима (15-30 година старости). Предлог програма за подршку женама предузетницама и младим направљен је уз претходне консултације са Привредном комором Србије и невладиним сектором (UN WOMAN и Удружење пословних жена Србије). Кроз предложени програм подршке, Министарство привреде ће омогућити, незапосленим женама и младима, онима који су тек започели сопствено пословање али и запосленим женама и младима који желе да покрену сопствени посао, да дођу до финансијских средстава под повољним условима за своје пословање. Предложени програм нуди 35%, а за привредне субјекте из неразвијених подручја чак 45% бесповратних средстава за започињање пословања и наставак започетог пословања, а остатак улагања се финансира из повољног кредита Фонда за развој Републике Србије. Програмом се подржава широк спектар како производних тако и услужних делатности, те се даје прилика за започињање пословања лицима свих образовних нивоа. Значајно је истаћи да ће се кроз овај програм, пружањем могућности да се, као инструмент обезбеђења кредита, понуди, не само хипотека на непокретности, већ и ручна залога на опреми која се набавља кроз Програм или на већ постојећој опреми, јемство правног и физичког лица, превазићи препрека жена и младих да дођу до финансијских средстава услед непоседовања имовине која је регистрована на њихово име. Финансијска подршка која се пружа кроз овај програм, допринеће смањењу стопе незапослености како жена тако и младих, али и побољшању других показатеља као што су: проценат незапослених жена и младих који дуже траже посао у структури укупног броја незапослених лица, проценат samozапослених жена и младих, просечна зарада жена и проценат издржаваних жена у односу на друге групације друштва. Свакако да ће се ефекат додељених подстицајних средстава одразити на укупну запосленост у РС као и на раст осталих кључних показатеља стања српске привреде. Очекивани број подржаних жена предузетница и младих предузетника, по овом програму подршке, у 2021. години је 120, а очекивана вредност инвестиције је око 320,0 милиона РСД.

ПРИЛОГ 3:

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Општи циљ Програма је подстицање развоја предузетништва и одрживог економског развоја.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доведе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Специфични циљеви програма су:

- подршка предузетништву жена и младих;
- повећање броја привредних субјеката;
- подршка почетницима за отпочињање самосталног пословања;
- подстицање запошљавања;

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Општи и посебни циљеви су усклађени са приоритетима из следећих докумената јавних политика: Стратегије за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године, Националне стратегије за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године и Националног акционог плана запошљавања за 2020. годину.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

За постављени циљ "подршка предузетништву жена и младих", показатељ учинка, на основу којег би могао да се оцени степен остваривања наведеног циља, гласио би **"број жена предузетница и младих предузетника којима су одобрена подстицајна средства"**. Кроз своју евиденцију Министарство привреде ће у 2021. години пратити број жена предузетница и младих предузетника којима се одобравају подстицајна средства. Очекивани број жена предузетница и младих којима ће бити одобрена бесповратна средства у 2021. години је 120.

Извор провере је Годишњи извештај о спровођењу Програма

За постављени циљ **"повећање броја привредних субјеката"**, показатељ учинка, на основу којег би могао да се оцени степен остваривања наведеног циља, гласио би "број предузећа основаних након јавног позива". Очекивани број основаних МСПП у 2021. години је 40.000.

Извор провере је Републички завод за статистику

За постављени циљ **"подршка почетницима за отпочињање самосталног пословања"**, показатељ учинка, на основу којег би могао да се оцени степен остваривања наведеног циља, гласио би **"број одобрених захтева"**. Очекивани број одобрених захтева у 2021. години је 120.

Извор провере је Годишњи извештај о спровођењу Програма

За постављени циљ **"подстицање запошљавања"**, показатељ учинка, на основу којег би могао да се оцени степен остваривања наведеног циља, гласио би "повећање броја запослених у тим привредним субјектима", с тим да би наведени показатељ учинка могао да се прати кроз евалуацију, тек након протеча 2-3 године од доделе бесповратних средстава. Очекивана вредност показатеља у 2023. години је укупно 100 за све привредне субјекте којима су одобрена средства.

Извор провере је Годишњи извештај о пословању привредног субјекта.

ПРИЛОГ 4:

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „*status quo*” опција?

Направљен је посебан програм за подршку женама предузетницама и младим како би се лакше пратило стање у области женског предузетништва и предузетништва младих.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Овај програм омогућава женама предузетницама и младим који су регистровани 5 година у односу на годину подношења захтева да конкуришу за подстицајна средства, док Програм за почетнике у пословању омогућава онима који су регистровани две године у односу на годину подношења захтева да конкуришу за подстицајна средства. Такође, женама предузетницама и младим је кроз овај програм пружена већа финансијска подршка него кроз Програм за почетнике у пословању.

Кроз оба програма (Програм за почетнике у пословању и Програм за жене и младе) одређене су исте делатности које се подржавају, јер су то делатности које Министарство привреде може најбоље да прати.

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Програм обухвата подршку широком спектру производних и услужних делатности, од оних које захтевају ангажовање људи са нижим нивоом образовања до оних које захтевају ангажовање високо образовних људи, стога сматрамо да ће Програм задовољити све препоруке из Националног акционог плана запошљавања.

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

С обзиром да је за спровођење овог програма опредељено 100,0 милиона динара средстава из буџета, а за спровођење Програма за почетнике у пословању, који ће се такође спроводити у сарадњи са Фондом за развој, 150,0 милиона динара, а да смо претходних година са Фондом за развој спроводили Програм за почетнике у пословању за који су била опредељена средства у износу колико је сада опредељено за оба ова програма која ће се спроводити у 2021. години, мишљења смо да Фонд има капацитете да изнесе овај програм.

Нагласили би и да Министарство привреде спроводи своје програме подршке МСПП са Фондом за развој већ дужи низ година, те да Фонд за развој има искуства у спровођењу таквих програма.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

Постоји могућности да одређени, мањи број привредних субјеката, којима су одобрена и исплаћена средства, не употреби иста наменски, прекрши остале услове Програма и престане да уредно измирује кредит, када се уговор раскида. У случају раскида уговора, корисник мора да врати бесповратна и кредитна средства, а уколико не врати, поврат истих се врши активирањем инструмената обезбеђења. Инструменти обезбеђења смањују ризик да се средства не врате у буџет.

У наредној години, очекује се смиривање епидемиолошке ситуације и раст инвестиционе активности привредних субјеката, па, у складу са тим, не очекује се велики ризик од слабљења пословне активности привредних субјеката којима су одобрена подстицајна средства и њиховог неиспуњавања захтева по Програму.